

Megint néhány szó a Tabánról

Budapest kialakítása a legelemibb városrendezési elvek mellőzésével történt.

Körutainak, utainak, uccáinak és tereinek zűrzavara már szinte nem is véletlenszerű. Mintha hatóságok és magánosok, építészek és építetők versenyeztek volna: ki tudja jobban lerontani a város természetes szépségeit, fekvésadta látványosságait, a hegyekkel koszorúzott folyam felejtetetlen pompáját.

Pedig régi városok szabályozása a nehezebb feladat, ahol lépten-nyomon műemlékek és megszállt helyű üzletuccák teszik lehetetlenné a nagyobbarányú rendezést. Itt számtalan szemponttra kell figyelemmel lenni és nem érvényesülhetnek annyira a forgalom helyes lebonyolításának, a higiénikus lakásnak és az esztétikának törvényei, mint ahogy az újonnan létesülő városoknál lehetséges.

A világvárosi Budapest talán 80 éves multra tekinthet vissza. Teljesen új részek épültek eddig beépítetlen területeken. Elég egyszerűen rámutatni a Csikágóra, a Lágymányosra és a legújabb lipótvárosi Csikágóra, melyek elhibázottságának beszédközlő volt indokoltá teszi a tabáni rendezéssel szemben felcsigázott várakozásunkat.

Mert Budapest városrendezésének rendezetlensége bizonyítja legjobban a hivatalos szakemberek, sőt általában a szakemberek csődjét. Ahol felcsillan itt-ott a helyes szabályozásnak, beépítésnek, vagy benemépítésnek valami nyoma, az mind nemszakembernek köszönhető.

József nádor létesítette az első zöldterületeket, az első fásításokat és ezeket oly nagyszabású városelgondolásba helyezte, amilyenre a város későbbi hivatalos rendezői képtelenek voltak. Gróf Széchenyi sem volt más világlátott laikusnál és az ő nagyszerű koncepciója mennyi rengeteg szépséget valósított meg. A Közmunkatanács elnökeinek, Rakovszkynak műve, hogy az új Lipótváros nem maradt teljesen sötány nélkül, hanem végig a Dunaparton ott van a virágoskertekkel övezett modern gyermekjátszóter. Minden jó és szép új eszme igazi megértője pedig Harrer alpolgármester, aki ha nem álma a helyén, rengeteg jóvátehetően hiba terhelné a városrendezési bizottságot.

Nézzük most a tabáni pályázat utáni helyzetet.

A pályázat előtt létezett két hivatalból kidolgozott terv és egy ezek alapján elkészített tervpályázati kiírás, létezett egy »Tabán fürdőváros« jelszó és létezett egy nagy handabandázás »a transzverzális út«-tal. Létezett egy esomó előfeltevél, mely előre bizalmatlanságot okozott a pályázók között.

Es jogosan.

Ma, a pályázat lezajlása után, nagyobb a tabáni zűrzavar és rendetlenség, mint volt valaha. Ez érthető.

A pályázat kiírása már előre lehetetlenné tett minden önálló tervezést, az a maga dogmatikus voltánál fogva oly szuggeráló volt, hogy nem is esoda, sőt teljesen előrelátható volt az, hogy a pályázók zöme ugyanazon hibába fog esni, mint a hivatalos terv és a pályaművek legnagyobb része, szinte teljesen megegyező alap gondolásból indul ki.

Nem szándékozom most a pályaterveket összehasonlítani vagy bírálni, csak azt szeretném megállapítani, hogy találtam a pályázatok között egy tervet, melyet teljesen jónak tartok, mely annyira szervesen összefüggő, érett és megmásíthatatlanul természetes, mint egy virág vagy fa, mely csakis ott és csakis úgy nőhetett, ahol és ahogy nőtt, melyet feltétlenül meg kell valósítani, mert Budapest nem lehet meg nélküle. Tehát így kell megépíteni és ha így épül, az maga után vonná a többi városrész meggyógyulási lehetőségét is.

Jellemző alap gondolata, hogy *nem Tabán a fürdőváros*, hanem Budapest. Hiszen a szorosan vett tabáni területen csak a lebontásra váró Rácfürdő áll. Buda eleven városrész, sőt újabban idetolódot át a rohamosabb fejlődés. Ennek a városrésznek főütőere a budai körút, mely jelenleg a Margithídtól csak a Krisztina térig van telítve lükettő vérrel és onnan az Erzsébethídig halott. Tehát a tabáni kérdés sarokpontja a hídtól a Krisztina térig terjedő új Attila körút, amelyet nem lehet zég-zugosan vezetni, mint a romantikus mellék-uccákat. Ezen a terven az út sugáregyenesen halad, hogy aztán gyönyörű ívvel kapcsolódjon a híddhoz. A régi Attila körút a régi Attila ucca folytatásaként autóforgalom lebonyolítására szolgál. Már műszaki szempontból is ez az egyetlen lehetséges hely, mert az utakat nem a völgy mélyén a gödörben, hanem a hegy oldalán vezetik.

A pályázók általában beleestek a *Horthy Miklós út hibájába*: a főútvonalat kétoldalt magas házakkal építik be, így azon végigmenve sejtelmünk sincs arról, hogy gyönyörű hegyek és kertek tőszomszédságában vagyunk. Itt ellenben csak a Pest felé eső oldalon vannak magas házak, a Gellérthegy felé az ott meglévő park megnagyobbitása, a Naphegy felé üzletsoros árkádok, melyek felett a hegy lankáin elterülő kertekre és az azokban szabályosan elhelyezett villákra nyílik szemet gyönyörködtető kilátás, míg magának az útnak tengelyében mindig látható a Gellérthegy. A Duna felőli oldalon a rakpartnál már meglévő uccák is ide torkolnak, helyenként kitekintést nyújtva a folyam vizére.

Ez a budai körút igenis főütőer a fejlődő városrészen keresztül, mely hídtól-hídig viszi az üzleti forgalmat és nem csinál a Tabánban kereskedelmi szempontokból holt területeket. Ez nem

hatna a pesti körúthoz képest vidékieken, mint a mostani. Az árkádok része esőben és tűző napban kedvelt sétálóhelye volna külföldieknek, fürdővendégeknek és helybelieknek egyaránt.

A híd melletti alaktalan park egy kis részének feltöltésével játszói könnyedséggel van megoldva az Erzsébet hídfő, a Gellérthegy, az új körút, sőt a most kihalt budai Dunakorzó forgalmának szabályozása.

Utóbbiról föld alá kerül a villamos, mely célra a Közmunkatanács háza előtt van hely biztosítva és így zavartalanul élvezhető a budai Dunakorzó árnyas gesztenyefasora. Ennél jobban semmi sem domboríthatja ki Budapest fürdőváros jellegét, hiszen sehol a világon nem található még egy nagyváros, melynek mindkét folyampartján korzó volna, ráérő és gondtalan emberek sétahelye, Budán egy nyugalmasabb, Pesten egy színesebb, kávéházi élettel telített.

Nem szabad megfeledkeznünk arról sem, hogy a kérdéses tabáni terület milyen kis területmű. Tehát alapjában elhibázott annak kis gyepes területekkel való felaprózása, mikor ott fekszik a legnagyobb, a leggrandiózusabb fürdősétány, a Gellérthegy tövében. Ennek a kis területnek a beépítése már gazdasági szempontokból is nélkülözhetetlen a mai nehéz viszonyok között. Egyedül helyes megoldás a meglévő gellérthegyi parkírozás megnagyobbitása a villákhoz csatlakozó szé-

leken, amivel a naphegyi uccáknak a parkúttá vált transzverzális úthoz való bekapcsolása is kisebb feltöltési munkálatokkal létesíthető. A gellérthegyi páratlan kilátású sétány így kibővítve, új szépségekkel teljes lesz.

A kíméletre szoruló templomok így érvényesülnek majd csak igazán a tervezett intim jellegű terekkel kapcsolatosan, az új Rácfürdő, a Szarvas körtér, az Apród ucca, melynek tengelye a parlament kupolájára ad váratlan és páratlan kitekintést, míg a Szeben Antal ucca a Várkútra, a Fém ucca egy középület tornyára van irányítva és más számos kis részlet mutatja azt a gondosságot és világlátottságot, melynek figyelme későbbben megoldható másodlagos kérdésekre is kiterjedt egy szinte kimeríthetetlen ötletgazdagságtól táplálva.

Minden kis részletből kiderül, hogy milyen szerelmese Budapest szépségeinek Vágó József, a genfi népszövetségi palota tervezője, aki önzetlennül hónapok munkásságát és egy élet tapasztalatait szánta arra, hogy pályázaton kívül küldje bo tervét, előre lemondva minden díjazásról.

Emellett a terv mellett nem lehet szótlannal elhaladni, az abban foglalt gondolatokat mellőzni, ha azt akarjuk, hogy Tabán szépen és jól épüljön fel, mint tündöklő ékkő fővárosunk koronájában.

Karvaly Imre
okl. építész